

1. ☒ Ούλωφ Πάλμε & Επάφου & Χρυσίππου 1
Ζωγράφου, ☎ 210 74 88 030
2. ☒ Φανερωμένης 13
Χολαργός, ☎ 210 65 36 551
www.en-dynamei.gr

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 1ΟΥ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ-ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2022

ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Α' ΟΜΑΔΑ

A.1.

α-7, β-6, γ-3, δ-2, ε-4, στ-1, ζ-5

A.2.

1. Η. Βενέζης 2. Γ. Θεοτοκάς 3. Φ. Κόντογλου

A.3.

α) Η αποκατάσταση και η αφομοίωση των προσφύγων στην Ελλάδα ήταν, κατά γενική ομολογία, το σημαντικότερο επίτευγμα του νέου ελληνικού κράτους. Αν λάβει κανείς υπόψη τις αντικειμενικές δυσχέρειες, όπως τη δεινή οικονομική κατάσταση της χώρας, τις πολιτικές περιστάσεις κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930, την ελλιπή κρατική οργάνωση και, κυρίως, τον τεράστιο αριθμό των προσφύγων που έφθασαν στην Ελλάδα, αντιλαμβάνεται γιατί το έργο της αποκατάστασης των προσφύγων έχει χαρακτηριστεί «τιτάνιο».

β) Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας, που συντάχθηκε το 1899 κατά το πρότυπο του ισχύοντος τότε ελληνικού συντάγματος, αφού εγκρίθηκε από το Συμβούλιο των Πρέσβων των Προστάτιδων Δυνάμεων στη Ρώμη, τέθηκε αμέσως σε εφαρμογή. Λίγες ημέρες αργότερα συγκροτήθηκε και ορκίστηκε η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας, στην οποία Υπουργός Δικαιοσύνης ορίστηκε ο Ελευθέριος Βενιζέλος.

Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας ήταν υπερβολικά συντηρητικό και παραχωρούσε στον Ηγεμόνα, όπως ονομάστηκε ο Ύπατος Αρμοστής, υπερεξουσίες, που εύκολα μπορούσαν να τον οδηγήσουν σε δεσποτική συμπεριφορά. Επιπλέον, η

ασάφεια στον ακριβή καθορισμό αρμοδιοτήτων δημιουργούσε τριβές και προσωπικές αντιπαραθέσεις στο έργο της διοίκησης. Οι τοπικοί παράγοντες της Κρήτης, που πολέμησαν για την ελευθερία του νησιού και στήριξαν με ενθουσιασμό τον Πρίγκιπα, έβλεπαν τώρα με δυσφορία και πικρία να παραγκωνίζονται και να διορίζονται σε καίριες θέσεις Αθηναίοι σύμβουλοι του Γεωργίου, που αγνοούσαν τα κρητικά πράγματα και την ψυχολογία των Κρητών.

γ) Το «Προσωρινόν Πολίτευμα» της Επιδαύρου, το πρώτο σύνταγμα της Επανάστασης, ψηφισμένο από την Α' Εθνοσυνέλευση, έδωσε το 1822 λύση στο πρόβλημα της ηγεσίας του Αγώνα, με τον αντιαπολυταρχικό χαρακτήρα του και τη θέσπιση πολυαρχικής εξουσίας. Ο *Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος* κατόρθωσε να γίνει ρυθμιστής της κατάστασης, έχοντας εξασφαλίσει για τον κύκλο του και για τους προκρίτους την εξουσία, ενώ αγνοήθηκαν ο *Κολοκοτρώνης* και ο *Υψηλάντης*. Έτσι δημιουργήθηκε ρήγμα στις σχέσεις μεταξύ στρατιωτικών και προκρίτων.

B.1.

α) Λίγους μήνες μετά την ανάληψη της προεδρίας της Κρητικής Κυβέρνησης από τον Ελ. Βενιζέλο, ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος που έλεγχε τα ελληνικά πολιτικά πράγματα μετά την επανάσταση στο Γουδί (1909), τον κάλεσε στην Αθήνα να αναλάβει την πρωθυπουργία της Ελλάδας (Σεπτέμβριος 1910). Η εξέλιξη αυτή δημιούργησε στους Κρήτες αμφιθυμικά αισθήματα. Οι περισσότεροι εξέφραζαν φόβους για την απουσία ενός ανδρός, που γνώριζε περισσότερο από κάθε άλλο να κινείται στους λαβύρινθους της ευρωπαϊκής διπλωματίας και να σώζει τις εθνικές υποθέσεις σε κρίσιμες περιστάσεις, ενώ άλλοι πίστευαν ότι από τη νέα θέση του θα μπορούσε να λύσει το Κρητικό Ζήτημα ταχύτερα και ασφαλέστερα.

β) Οι *εκσυγχρονιστές* συσπειρώθηκαν γύρω από το πρόσωπο του κρητικού ηγέτη Ελευθερίου Βενιζέλου, ο οποίος εξελέγη χωρίς να συμμετέχει στην προεκλογική αναμέτρηση. Η πρώτη δημόσια εμφάνιση του Βενιζέλου ως ελλαδίτη πολιτικού έγινε στις 5 Σεπτεμβρίου 1910 με μία ομιλία στην πλατεία Συντάγματος²², στην οποία έκανε προγραμματικές δηλώσεις, με τις οποίες υποστήριξε μετριοπαθείς μεταρρυθμίσεις.

Στόχευε σε εκσυγχρονισμό του πολιτικού συστήματος, με την εξισορρόπηση των συμφερόντων όλων των κοινωνικών στρωμάτων. Βασικές θέσεις του προγράμματος του ήταν η κοινωνική γαλήνη, η ελάφρυνση των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, ο εκσυγχρονισμός του κρατικού μηχανισμού, με σκοπό την αποτελεσματικότερη λειτουργία του, και στρατιωτικοί εξοπλισμοί για την πραγματοποίηση των εθνικών διεκδικήσεων. Επίσης, παρά την πίεση των οπαδών του, υποστήριξε την αναθεώρηση του υπάρχοντος συντάγματος και όχι την ψήφιση

νέου. Πολιτειακό ζήτημα δεν έθεσε. Προανήγγειλε την ίδρυση ενός κόμματος αρχών, το οποίο θα ήταν φορέας των μεταρρυθμίσεων. Το κόμμα ιδρύθηκε και τυπικά στις 22 Αυγούστου 1910, από μέλη της Εθνοσυνέλευσης.

B.2.

α) Την αστική αποκατάσταση ανέλαβε περισσότερο το κράτος και λιγότερο η ΕΑΠ, η οποία πρόσφερε οικονομική βοήθεια σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων, οικοτεχνικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (όπως η ταπητουργία). Σε αντίθεση με την αγροτική αποκατάσταση, η αστική περιλάμβανε μόνο στέγαση και όχι πρόνοια για εύρεση εργασίας. Η αστική στέγαση συνάντησε περισσότερα εμπόδια από την αγροτική. Ο αριθμός των προσφύγων ήταν μεγάλος, τα ανταλλάξιμα (μουσουλμανικά) σπίτια στις πόλεις ήταν λίγα και τα οικιστικά προγράμματα του κράτους καθυστερούσαν, λόγω των πολιτικών ανωμαλιών και της κακής οικονομικής κατάστασης κατά τις δεκαετίες του 1920 και του 1930. Πρόβλημα επίσης αποτελούσε η περιπλάνηση των αστών προσφύγων από πόλη σε πόλη για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα. Οι περισσότεροι πρόσφυγες στις πόλεις τα πρώτα χρόνια εργάζονταν περιστασιακά, είτε κάνοντας «μεροκάματα» στις οικοδομές, σε εργοστάσια και βιοτεχνίες, είτε ως πλανόδιοι μικροπωλητές και μικροκαταστηματάρχες. Άλλοι δούλεψαν ως ναυτεργάτες και εργάτες σε δημόσια έργα στις πόλεις ή στην ύπαιθρο (αρδευτικά και αποστραγγιστικά έργα, διάνοιξη δρόμων, κατασκευή ή επέκταση λιμανιών κ.ά.).

β) Στο αντίθετο άκρο βρίσκονταν οι άποροι πρόσφυγες που δεν είχαν κατορθώσει να αποκατασταθούν ακόμη. Εγκαταστάθηκαν σε καλύβες, χαμόσπιτα και άλλες πρόχειρες κατασκευές στις παρυφές παλαιών οικισμών, ή δημιούργησαν παραγκουπόλεις γύρω από τους προσφυγικούς συνοικισμούς. Έτσι, σε άθλιες συνθήκες, επρόκειτο να ζήσουν για πολλά χρόνια.

B' ΟΜΑΔΑ

Γ.1.

α. Μετά την κυκλοφορία της Προκήρυξης της Ηνωμένης Αντιπολιτεύσεως στις 26 Φεβρουαρίου 1905, που αποτέλεσε το πρώτο επίσημο επαναστατικό κείμενο και προμήνυμα της Επανάστασης του Θερίσου, όλοι πλέον είχαν πεισθεί ότι μια ένοπλη εξέγερση ήταν επί θύραις.

Οι υπηρεσίες του Πρίγκιπα είχαν συγκεντρώσει πληροφορίες, ενώ η ενωμένη αντιπολίτευση άφηνε σκόπιμα να διαρρεύσει η πληροφορία ότι πιθανή ημέρα

εξέγερσης θα ήταν η 14η Μαρτίου. Στο ενδιάμεσο διάστημα άρχισαν να συρρέουν με μεγάλη μυστικότητα ομάδες ενόπλων στο Θέρισο. Ο Βενιζέλος και οι συνεργάτες του είχαν επιλέξει το χωριό αυτό ως έδρα της επανάστασης, γιατί ήταν κοντά στα Χανιά και επίσης ήταν περιοχή δυσπρόσιτη, ένα φυσικό οχυρό.

Οι επαναστάτες αιφνιδίασαν τον Ηγεμόνα και κήρυξαν την επανάσταση στις 10 Μαρτίου 1905. Το πρωί της ημέρας εκείνης βρέθηκαν τοιχοκολλημένες στους δρόμους των Χανίων προκηρύξεις, που κήρυτταν την κατάργηση της αρμοστείας, καλούσαν το λαό σε συμπαρατάση, για να πραγματοποιηθεί το όνειρο της ένωσης (με την Ελλάδα). **Όπως προκύπτει από το πρώτο κείμενο που αποτελεί απόσπασμα από το πρωτοσέλιδο της εφημερίδας Καιροί, του φύλλου του Σαββάτου, 12/3/1905, ελάχιστα θα ήτα οι Κρήτες που δε θα στήριζαν το Κίνημα.** Οι κινηματίες συνιστούσαν μάλιστα στη χωροφυλακή με ιδιαίτερη προκήρυξη προς τους άνδρες αυτής την ημέρα της Επανάστασης, να μην υπακούει στις διαταγές του Πρίγκιπα. **Πιο συγκεκριμένα, σε εκείνη την προκήρυξη δηλώνεται η εκτίμηση των επαναστατών ότι η Αυτόνομη Πολιτεία της Κρήτης, όπως είχε διαμορφωθεί το 1905, δεν είχε αποτελέσει ποτέ όραμα του κρητικού λαού, ούτε και ανταποκρινόταν στους πολυετείς αγώνες του. Αντιθέτως, οι Κρήτες όφειλαν εκ νέου να κινηθούν προς την κατεύθυνση του «Εθνικού Προγράμματος», της ένωσης δηλαδή με την Ελλάδα. Απευθυνόμενοι προς τους άνδρες της Χωροφυλακής, τους παρακινούσαν να ταχθούν υπέρ του σκοπού της υλοποίησης της Ένωσης, για χάρη της οποίας ο κρητικός λαός είχε προβεί σε πολλές θυσίες. Επικαλούνταν επίσης τον πατριωτισμό τους, καλώντας τους, σε πανηγυρικό κλίμα, να σεβαστούν την ένδοξη ιστορία του τόπου και τους αγώνες του λαού του.**

Παράλληλα, εκπρόσωποι των επαναστατών διασκορπίστηκαν σε όλη την Κρήτη, για να μεταδώσουν και να προπαγανδίσουν το επαναστατικό μήνυμα.

Μέσα σε λίγες ημέρες ολόκληρη η κρητική ύπαιθρος βρισκόταν σε επαναστατικό αναβρασμό. Ψηφίσματα συμπαρατάσης έφταναν από παντού, ενώ οι ισχυρότεροι παράγοντες του νησιού, ακόμη και πολιτικοί αντίπαλοι του Βενιζέλου, προσχώρησαν στην επανάσταση.

Ο Βενιζέλος, που ήταν ο φυσικός αρχηγός του νέου αυτού επαναστατικού κινήματος, ανέλαβε να ενημερώσει το λαό και τους αντιπροσώπους των Μεγάλων Δυνάμεων, για τους λόγους και τους σκοπούς της επανάστασης.

β. Κατόπιν της διεθνοποίησης του Ζητήματος, ακολούθησαν σκληρές διαπραγματεύσεις του Βενιζέλου με τις Δυνάμεις, που διήρκεσαν όλο το καλοκαίρι του 1905.

Κατά τη διάρκεια αυτών των επαφών συντάχθηκε κοινή διακοίνωση στον πρίγκιπα Γεώργιο, στις 10/23 Ιουλίου, και την επόμενη μέρα στο βασιλιά της Ελλάδας. Στο κείμενο αυτής προτεινόταν μεταρρυθμίσεις στη χωροφυλακή και η δημιουργία πολιτοφυλακής με τη συνεργασία Ελλήνων αξιωματικών εν αποστρατεία, υπό τις διαταγές του ύπατου αρμοστή. Συζητούνταν επίσης η έγκριση δανείου 9.300.000 φράγκων υπό τον έλεγχο της δημοσιονομικής επιτροπής της Αθήνας και υπήρξε μέριμνα για την επίτευξη ισότητας μωαμεθανών και χριστιανών με το διορισμό μικτής επιτροπής για την

αντιμετώπιση θρησκευτικών διοικητικών προβλημάτων. Η διακοίνωση αυτή δεν ικανοποίησε την Κρητική Συνέλευση ούτε τον Έλληνα βασιλιά και την ελληνική κυβέρνηση.

Ωστόσο, εκτίμηση του Ελευθερίου Βενιζέλου ήταν ότι, δεδομένης της διεθνούς καταστάσεως, οι προτάσεις αυτές των Δυνάμεων αποτελούσαν την καλύτερη δυνατή λύση. Παράλληλα διέβλεπε ότι μόνο με την υποστήριξη της Αγγλίας θα μπορούσε να επιτευχθεί η ένωση της νήσου με την Ελλάδα.

Η τελική συμφωνία υπογράφηκε από τον Ελ. Βενιζέλο και τους προξένους των Δυνάμεων στις 20 Οκτωβρίου / 2 Νοεμβρίου 1905 στο μοναστήρι των Μουρνιών Κυδωνίας.

Οι Επαναστάτες θα παρέδιδαν 700 τουφέκια και θα γύριζαν στα σπίτια τους, εξασφαλίστηκε γενική αμνηστία

και οι Μ. Δυνάμεις δεσμεύτηκαν να επεξεργαστούν ένα χάρτη νέων παραχωρήσεων στον κρητικό λαό, αρνούμενες πάντως να επιτρέψουν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

Ο πρίγκιπας Γεώργιος, δέχτηκε απρόθυμα τους όρους της συμφωνίας, ενώ ο βασιλιάς Γεώργιος του πρότεινε να παραιτηθεί.

Δ.1.

Η διαρκής υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου ευρέων τμημάτων του πληθυσμού επηρέασε την εξέλιξη των κομμάτων κατά την περίοδο **μετά την Μικρασιατική Καταστροφή**. Όταν σταμάτησε να βρίσκεται η εξωτερική πολιτική στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, ήλθαν εντονότερα στο προσκήνιο οι συγκρούσεις συμφερόντων οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Σε πολλούς ανθρώπους (ανεξαρτήτως πολιτικής τοποθέτησης) επήλθε κόπωση από τη μόνιμη πολιτική αστάθεια και από τη διαρκή όξυνση που καλλιεργούσαν τα κομματικά επιτελεία και τα πραξικοπήματα αξιωματικών². Σ' αυτήν προστέθηκε η δυσαρέσκεια για τις διαμάχες συμφερόντων πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής υφής, καθώς και για την πληθώρα των διαφορετικών πολιτικών ιδεολογιών. Έτσι, ο Μεταξάς δεν χρειάστηκε να ασκήσει βία για να επιβάλει, το 1936, τη δικτατορία του.

Το δημοψήφισμα της 3ης Νοεμβρίου 1935 έδωσε τέλος στην αβασίλευτη δημοκρατία με ποσοστό 97,6%, προϊόν πρωτόγνωρης νοθείας και τρομοκρατίας. Μετά την άφιξη του βασιλιά, το καθεστώς Κονδύλη, που από τις 10 Οκτωβρίου 1935 με στρατιωτικό κίνημα στόχευε στην παλινόρθωση της μοναρχίας, αποσύρθηκε από την εξουσία.

Ο Γεώργιος Β' έχοντας μάλιστα την υποστήριξη των βασιλικών αξιωματικών, μετά την αποκατάστασή του στο θρόνο, ακολούθησε προσωπική πολιτική. Διέλυσε την

Εθνοσυνέλευση και προκήρυξε εκλογές για τις 26 Ιανουαρίου 1936. Στη νέα Βουλή, οι Αντιβενιζελικοί είχαν μία έδρα περισσότερη από τους αντιπάλους τους και κανείς δεν μπορούσε να σχηματίσει κυβέρνηση. Η λύση που δόθηκε στις 27 Απριλίου 1936 στο πολιτικό αδιέξοδο, επειδή τα μεγάλα κόμματα αδυνατούσαν να συνεννοηθούν για το σχηματισμό κυβέρνησης, καθώς το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν ήθελε να υποστηρίξει κυβέρνηση των Φιλελευθέρων, ήταν να δοθεί ψήφος εμπιστοσύνης στον Ι. Μεταξά, ο οποίος είχε πάρει μόλις το 4% των ψήφων στις εκλογές. Χαρακτηριστικά είναι όσα αναφέρονται στο κείμενο Α, στο οποίο παρουσιάζεται πως ο Μεταξάς διασφάλισε την άνοδό του στην εξουσία βασιζόμενος αφενός στην ψήφο ανοχής ή εμπιστοσύνης που αφελώς, σύμφωνα με τον Βακαλόπουλο, του παρείχαν ήδη από τις 25 Απριλίου οι ηγέτες των κοινοβουλευτικών κομμάτων, και αφετέρου επειδή τα κόμματα θεωρούσαν ότι το πολιτικό αδιέξοδο θα επιλυόταν προσωρινά με την συγκεκριμένη επιλογή και συγχρόνως οι ίδιοι θα συνέχιζαν ανεμπόδιστοι να διαπραγματεύονται μεταξύ τους. Από αυτή την πολιτική πρακτική απείχαν οι Αλέξανδρος Παπαναστασίου, Αλ. Μυλωνάς και Γεώργιος Παπανδρέου, οι οποίοι αρνήθηκαν να παράσχουν ψήφο εμπιστοσύνης στον μελλοντικό δικτάτορα. Τον ίδιον τον Μεταξά ευνόησαν όμως και οι συγκυρίες καθώς, σύμφωνα πάλι με το πρώτο ιστορικό παράθεμα, ο θάνατος του Βενιζέλου, του Κονδύλη, του Τσαλδάρη αλλά και του υπηρεσιακού πρωθυπουργού Δεμερτζή, απομάκρυνε οριστικά από το πολιτικό προσκήνιο της χώρας προσωπικότητες που θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ρυθμιστικό ρόλο στις πολιτικές εξελίξεις και να προβάλλουν αντίσταση στα σχέδια του. Ο δρόμος για την υλοποίηση των δικτατορικών σχεδίων του Μεταξά ήταν πλέον ανοικτός. Επιπλέον, ο μελλοντικός δικτάτορας εκμεταλλεύτηκε προς όφελός του και τις εργατικές και κοινωνικές αντιδράσεις που ταλάνιζαν την Ελλάδα εκείνη την περίοδο. Ενδεικτικά είναι όσα αναφέρονται στο κείμενο Β για τις αιματηρές τοπικές εργατικές κινητοποιήσεις και τις κλαδικές απεργίες σε βιομηχανικά κέντρα όπως του Λαυρίου, του Πειραιά και άλλων περιοχών. Στο μεταξύ στις 28 Ιουλίου ο Σοφούλης, ένας από τους πολιτικούς που είχε παραχωρήσει ψήφο εμπιστοσύνης στον Μεταξά, δισσολογούμενος την κοινωνική αναταραχή, σε δημόσιες δηλώσεις του προς τον Τύπο διακήρυξε ότι προτίθετο να αποσύρει την εμπιστοσύνη του προς την υπηρεσιακή κυβέρνηση. Αυτή η δημόσια τοποθέτηση του Σοφούλη επιτάχυνε τις διαδικασίες για την επιβολή της δικτατορίας. Έτσι, την 4η Αυγούστου 1936, με την προσυπογραφή των περισσότερων υπουργών και με την ανοχή του παλατιού, προφασιζόμενος μάλιστα ο Μεταξάς την ύπαρξη κινδύνων για το κοινωνικό καθεστώς και επικαλούμενος και τον κομμουνιστικό κίνδυνο λόγω της επικείμενης απεργίας, που όπως αναφέρεται και στο παράθεμα Β, ήδη από τις 24 Ιουλίου 1936 η ΓΣΕΕ και η Κομμουνιστική Ενωτική Συνομοσπονδία είχαν αποφασίσει να πραγματοποιήσουν στις 5 Αυγούστου, με αίτημα την μη υλοποίηση του νόμου «περί υποχρεωτικής διαιτησίας» στις εργασιακές διαφορές που πρόσφατα είχε ψηφιστεί, πέτυχε να αποσπάσει τη σύμφωνη γνώμη του

βασιλιά και να αναστείλει την ισχύ βασικών αρχών του συντάγματος και να διαλύσει τη Βουλή. Τέλος, η δικτατορία ήταν η επιλογή που προτίμησαν οι δύο πυλώνες του πολιτικού σκηνικού της χώρας εκείνη την εποχή. Σύμφωνα με το κείμενο Γ, ο βασιλιάς θεωρούσε τη δικτατορική λύση ως μία διέξοδο στην διαρκή πολιτική ανασφάλεια που ένιωθε το ελληνικό στέμμα, το οποίο μάλιστα πίστευε ότι το ήμισυ του ελληνικού λαού στρεφόταν εναντίον του, μολονότι είχε επιτευχθεί συμβιβασμός με τους Φιλελεύθερους. Από την άλλη και ο Μεταξάς έβλεπε την επιβολή ενός δικτατορικού καθεστώτος ως την ικανοποίηση των φιλόδοξων και φιλοφασιστικών σχεδίων του και ως την ευκαιρία να εκφράσει με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο την απέχθειά του προς τον κοινοβουλευτισμό. Άλλωστε ο Μεταξάς ήταν σε όλη του τη σταδιοδρομία εχθρός του κοινοβουλευτισμού και υποστηρικτής αυταρχικών μεθόδων στην πολιτική.

Όταν λοιπόν του δόθηκε η ευκαιρία, έκανε πράξη τις θεωρίες του. Η δικτατορία του έβαλε τέλος στη Δημοκρατία του Μεσοπολέμου και σε μία ολόκληρη εποχή της πολιτικής ιστορίας της Ελλάδας.